

Tæger – en miskendt dyregruppe

Med særlig fokus på blomstertæger

Lars Skipper

”Hvad i al verden er det du foretager dig. Ja du må undskyldte, men jeg er altså nødt til at spørge dig”. Stedet er Tversted Klitplanage i Thy en varm sommerdag anno 2005. Langs en sti i bagende sol og stillestående luft står en midaldrende mand og banker løs på et stakkels egetræ med en kraftig pind. I den anden hånd holder han en udslået paraply. Denne midaldrende mand er forfatteren. Spørgeren er en kvinde, der på sin daglige joggingtur gennem plantagen, må have luft for sin nysgerrighed. ”Jeg kigger efter tæger” svarer jeg og bliver mødt af et forundret blik, men også et kropssprog, der tydeligt indikerer ”dem kender jeg”, og inden hun når at udtrykke sig verbalt, svarer jeg: ”Nej, det er ikke dem du tænker på – det er skovflåter. Dem jeg fanger er harmløse insekter” – en forklaring som jeg siden har måttet gentage et utal af gange.

Det at være udstyret med insektnet bringer ofte fordomme frem i folk. F.eks. var et par badegæster ved en østsjællandsk strand tydeligvis forargede, da en af dem udbrød ”Er du på sommerfuglerov?”. En anden gang blev jeg mødt af tre ældre kvinder i hastig stavgang. Den ene spurgte med en fordømmende stemme,

hvad jeg fangede, som om hun allerede var klar til at puste sig op og holde foredrag om etik og respekt for liv. Da jeg svarede, at jeg fangede tæger, mistede hun dog hurtigt interessen og forsvandt sammen med de to andre.

En lille introduktion

I denne artikel vil jeg fortælle lidt om tægerne og deres biologi, med hovedvægt på den gruppe, der kaldes blomstertæger, som jeg har kastet mig over de sidste par år. Jeg vil desuden fortælle lidt om det at arbejde med disse små kræ. Her ud over vil jeg berette om en indsamlingstur Danmark rundt, der blev afviklet sommeren 2007 med økonomisk støtte fra Schiøtz-Christensens Mindefond.

Hvorfor tæger?

Efter at have fokuseret på botanik i en lang række år, trængte jeg til at kaste mig over et nyt felt. Et af de vigtigste kriterier var, at det skulle være en relativt ”overset” gruppe - med det formål, at jeg skulle kunne bidrage med ny viden. Jeg tog en klatretur op ad stamtræet og landede på grenen for bløddyr, nærmere bestemt på kvisten med landsnegle, en

gruppe, der ikke har haft den store interesse blandt danske naturinteresserede. Efter at have fremskaffet en mængde relevant litteratur og surfet nettet tyndt, gik gassen imidlertid af ballonen – de var for brune, for langsomme, for kedelige og for få i Midtjylland, hvor jeg slår mine folder. Jeg besluttede mig for at tage endnu en klatretur i stamtræet og denne gang havnede jeg på den tykke gren, der repræsenterer insekter, på grenen med landlevende tæger, med særlig fokus på kvisten med blomstertæger – og her sidder jeg så. Blomstertæger er der stort set ingen, der har beskæftiget sig med i Kongeriget Danmark de sidste 20 år og det er en taknemmelig gruppe at arbejde med, da der findes fine samlinger og en glimrende bestemmelsesnøgle (Gaun, 1974).

NEJ – skovflåter er IKKE tæger

Lad mig endnu engang slå fast, at de blodsugende bæster, vi kender fra vores husdyr, vores børn og ikke mindst os selv, ikke er tæger men skovflåter, på trods af, hvad 90 % af danskerne kalder dem. Flåter hører til miderne, der igen hører til spindlerne, der desuden omfatter bl.a. edderkopper, skorpioner og mejere – og er karakteriseret ved bl.a. at have 8 ben i modsætning til insekterne, der har 6 ben. For at forvirre billedet har skovflåtens larve dog 6 ben, men ligner i øvrigt den voksne.

Hvordan navnemisforståelsen er opstået, tør jeg ikke sige med sikkerhed, men det faktum, at en flåt hedder tick, tecke og teek på hhv. engelsk, tysk og hollandsk giver sandsynligvis et fingerpeg.

Grøn bredtæge – indbegrebet af en tæge og kendt af de fleste. Foto: Jesper Vingtoft.

Inden jeg fritager tægerne for alt ansvar, bør det dog nævnes, at de blodsugende sengekammerater, væggelus, er tæger – og de er rent faktisk på fremmarch i Danmark igen, efter mange års retræte. Mange tæger kan ydermere levere et mærkbart stik med deres sugesnabel. De store rovtæger og rygsvømmere kan levere smertefulde stik, og et stik af en vandrøver skulle være værre end et hvepsestik. Selv de bittesmå bladlustæger kan levere en ubehagelig hilsen. Og så må det vist være på sin plads at nævne, at skæbnens ironi ville, at jeg erhvervede mig en *Borrelia*-infektion, under sommerens intensive jagt på tæger.

Et udpluk af Danmarks tæger

Den danske tægefauna rummer pt. 514 arter fordelt på de tre grupper: vand-

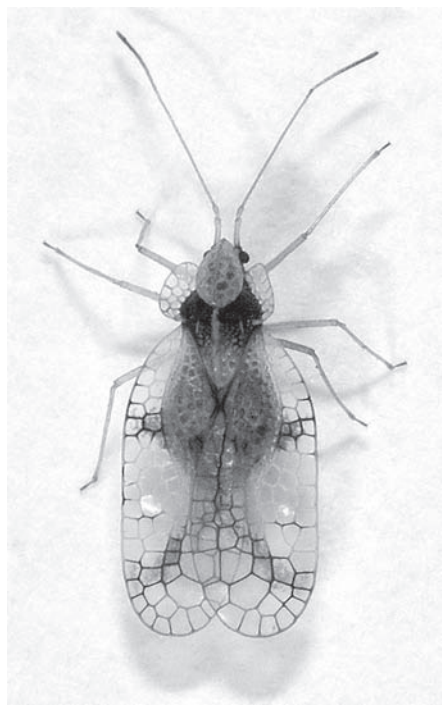
Tabel 1. Oversigt over Danmarks tæger.

Familie (dansk)	Familie (latin)	Antal arter i Danmark
Vandtæger	Hydrocorisae	41
Bugsvømmere	Corixidae	30
Rygsvømmere	Notonectidae	6
Dværgrygsvømmer	Pleidae	1
Vandrøvere	Naucoridae	1
Dybvandstæger	Aphelocheiridae	1
Skorpionstæger	Nepidae	2
Damtæger	Amphibiocorisae	18
Skøjtøløbere	Gerridae	9
Bækløbere	Veliidae	4
Nåletæger	Hydrometidae	2
-	Hebridae	2
-	Mesoveliidae	1
Landtæger	Geocorisae	455
Springtæger	Saldidae	17
-	Dipsocoridae	2
Blomstertæger	Miridae	200
-	Microphysidae	5
Bladlustæger	Anthocoridae	28
Væggelus	Cimicidae	3
Nymfetæger	Nabidae	13
Rovtæger	Reduviidae	8
Masketæger	Tingidae	20
Barktæger	Aradidae	10
-	Piesmatidae	4
Styltetæger	Berytidae	8
Frøtæger	Lygaeidae	67
Ildtæger	Pyrrhocoridae	1
Randtæger	Coreidae	8
Hvepsetæger	Alydidae	1
Kanttæger	Rhopalidae	9
Løvtæger	Acanthosomatidae	7
Skjoldtæger	Scutelleridae	6
Egentlige bredtæger	Pentatomidae	30
Tomben	Cydnidae	6
-	Thyreocoridae	1
-	Ceratocombidae	1
Antal arter i alt		514

tæger, damtæger og landtæger. Vandtægerne rummer bugsvømmere og rygsvømmere samt den store og letkendelige skorpionstæge. Også den vandrende pind-lignende stavtæge, der tilsyneladende er på hastig indmarch i Jylland i disse år, hører til denne gruppe. Til gruppen af damtæger hører først og fremmest skøjteløberne.

Landtægerne er langt den største gruppe og af disse er blomstertægerne den artsrigeste familie. Mange af de største og mest iøjnefaldende arter tilhører imidlertid familien "egentlige bredtæger" og

Stephanitis oberti – en af de mere aparte tæger og medlem af masketægefamilien. Foto: Werner Meng.

er dem, som folk normalt forbinder med tæger (når vi ser bort fra misforståelsen omkring flåter). En karakteristisk familie udgøres af springtæger, der typisk holder til ved sandede søbredder. Barktæger lever først og fremmest i skove med gamle og døde træer, og flere arter er gode indikatorer for gammel natur-skov. Masketæger er meget smukke og særprægede, men ses kun sjældent. Styltetægerne omfatter spinkle, langbenede arter, der minder en del om myg. Mest kendt blandt rovtægerne er den store skarntæge, hvis nymfe udskiller et klæberigt stof, der får støv og skidt til at klæbe fast på kroppen, hvilket tjener både som camouflage og til at give en lidet delikat smag.

Frøtægerne er med 67 arter den næstartsrigeste familie i Danmark, men de fleste arter er brune og ret uanseelige.

I alt 34 familier er repræsenteret i Danmark, et tal der dog varierer lidt efter hvilken systematik man skeler til. For en oversigt over samtlige familier, se tabel 1.

Danske blomstertæger

I den senest publicerede oversigt over danske tæger (Gaun & Andersen, 1974) indgår 194 arter af blomstertæger.

Gaun føjede selv en art til listen kort efter - *Orthotylus rubidus* (upubl.). I 1978 publicerede Hans Thomsen Schmidt fundet af endnu to arter, *Orthotylus adencarpi* og *Capsus pilifer*, (Schmidt, 1978) og i hans samlinger indgår yderligere tre arter, der med denne artikel bliver publiceret for første gang: *Amblytulus delicatus*, *Apolygus rhamnocola* og *Sa-*

Tv: Tægесamlingen på Naturhistorisk Museum i Århus. Th: En kasse fra samlingen på Zoologisk Museum i København. Foto: Lars Skipper.

licarus roseri. En form, *Strongylocoris leucocephalus f. steganooides*, er blevet ophøjet til selvstændig art, *S. steganooides*. To andre arter er ”gået den anden vej” og er blevet reduceret til synonymmer, hhv. *Monosynamma nigrifula* (nu *M. bohemannica* Syn.) og *Orthocephalus ferrarii* (nu *O. saltator* syn.).

Det giver i alt en total på 199 arter. Det kan dog ikke helt udelukkes, at der står en eller flere nye arter og gemmer sig blandt de mange tusinde individer, der indgår i samlingerne på Zoologisk Museum i København og Naturhistorisk Museum i Århus.

Art nr. 200

Sidste år havde jeg fornøjelsen af at føje art nr. 200 til listen over danske blomstertæger. Det drejer sig om arten *Deraeocoris flavilinea*. Denne art er et af de efterhånden talrige eksempler på sydlige arter, der har ekspanderet mod nord grundet især klimaforandringerne.

Blandt sommerfugle og guldsmede er eksemplerne talrige og blandt tægerne er især sribetægen velkendt.

Deraeocoris flavilinea var endemisk for Italien indtil for et par årtier siden, hvor den pludseligt ekspanderede mod nord. I 1984 dukkede den op i Frankrig, i 1985 i Holland, i 1987 i Schweiz og Tyskland. I 1996 krydsede den Den Engelske Kanal.

Nu forekommer den altså også i Danmark og dermed Norden. Det første fund blev gjort i Kasted Mose ved Århus i 2006 og i 2007 fandt jeg den på yderligere fem lokaliteter øst for lillebælt. Ydermere er der meldt et par fund i 2007 på www.fugleognatur.dk (fotodokumenterede), så arten er nok allerede godt på vej til at etablere sig i landet.

En oversigt over de 200 arter, der pt. kendes fra Danmark, kan ses i tabel 2.

Kommende arter?

Ud over de 194 arter, som Gaun be-

Tabel 2. De 200 danske blomstertægearter. Arter anført med "x" er indsamlet af forfatteren i 2007. Arter anført med "*" er føjet til den danske liste siden den sidste samlede oversigt over tæger (Andersen & Gaun, 1974).

Acetropis carinata	x	Capsus wagneri
x Acetropis gimmerthalii	x	Charagochilus gyllenhalii
x Adelphocoris lineolatus	x	Chlamydatus pulicarius
x Adelphocoris quadripunctatus	x	Chlamydatus pullus
x Adelphocoris seticornis	x	Chlamydatus saltitans
x Agnocoris rubicundus	x	Closterotomus biclavatus
Alloeotomus gothicus	x	Closterotomus fulvomaculatus
Amblytylus albidus*	x	Closterotomus norwegicus
Amblytylus brevicollis		Compsidolon salicellum
Amblytylus delicatus		Conostethus griseus
x Amblytylus nasutus		Conostethus roseus
x Apolygus limbatus	x	Criocoris crassicornis
x Apolygus lucorum	x	Cyllecoris histrionius
x Apolygus rhamnicola*		Cyrtorhinus caricis
x Apolygus spinolae	x	Deraeocoris flavilinea*
x Asciodema obsoleta	x	Deraeocoris lutescens
x Atractotomus kolenatii		Deraeocoris punctulatus
x Atractotomus magnicornis	x	Deraeocoris ruber
x Atractotomus mali		Deraeocoris scutellaris
x Blepharidopterus angulatus	x	Dichrooscytus intermedius
x Blepharidopterus diaphanus	x	Dichrooscytus rufipennis
Bothynotus pilosus		Dicyphus constrictus
x Brachyarthrum limitatum	x	Dicyphus epilobii
x Bryocoris pteridis	x	Dicyphus globulifer
x Calocoris affinis	x	Dicyphus pallicornis
x Calocoris alpestris	x	Dicyphus pallidus
x Calocoris roseomaculatus	x	Dicyphus stachydis
x Campptozygum aequale	x	Dryophilicoris flavoquadrimaculatus
x Campyloneura virgula	x	Europiella artemisiae
x Capsodes gothicus	x	Europiella decolor
x Capsus ater		Fieberocapsus flaveolus
Capsus pilifer*	x	Globiceps flavomaculatus

x	<i>Globiceps fulvicollis</i>	x	<i>Mermitelocerus schmidtii</i>
x	<i>Grypocoris sexguttatus</i>	x	<i>Miris striatus</i>
	<i>Hallodapus rufescens</i>	x	<i>Monalocoris filicis</i>
x	<i>Halticus apterus</i>	x	<i>Monosynamma bohemani</i>
	<i>Halticus luteicollis</i>	x	<i>Monosynamma maritimum</i>
x	<i>Harpocera thoracica</i>		<i>Myrmecoris gracilis</i>
	<i>Heterocordylus genistae</i>	x	<i>Notostira elongata</i>
	<i>Heterocordylus leptocerus</i>		<i>Notostira erratica</i>
x	<i>Heterocordylus tibialis</i>	x	<i>Oncotylus punctipes</i>
x	<i>Heterocordylus tumidicornis</i>	x	<i>Orthocephalus coriaceus</i>
x	<i>Heterotoma planicornis</i>	x	<i>Orthocephalus saltator</i>
x	<i>Hoplomachus thunbergii</i>	x	<i>Orthonotus ruffrons</i>
x	<i>Leptopterna dolabrata</i>	x	<i>Orthops basalis</i>
x	<i>Leptopterna ferrugata</i>	x	<i>Orthops campestris</i>
x	<i>Liocoris tripustulatus</i>	x	<i>Orthops kalmii</i>
x	<i>Lopus decolor</i>	x	<i>Orthotylus adenocarpus*</i>
x	<i>Lygocoris contaminatus</i>	x	<i>Orthotylus bilineatus</i>
x	<i>Lygocoris pabulinus</i>	x	<i>Orthotylus concolor</i>
x	<i>Lygocoris rugicollis</i>	x	<i>Orthotylus ericetorum</i>
x	<i>Lygocoris viridis</i>	x	<i>Orthotylus flavinervis</i>
x	<i>Lygus gemellatus</i>	x	<i>Orthotylus flavosparsus</i>
x	<i>Lygus maritimus</i>		<i>Orthotylus fuscescens</i>
x	<i>Lygus pratensis</i>	x	<i>Orthotylus marginalis</i>
x	<i>Lygus rugulipennis</i>		<i>Orthotylus moncreaffi</i>
	<i>Lygus wagneri</i>	x	<i>Orthotylus nassatus</i>
	<i>Macrolophus pygmaeus</i>	x	<i>Orthotylus prasinus</i>
x	<i>Macrotylus paykullii</i>		<i>Orthotylus rubidus*</i>
x	<i>Macrotylus solitarius</i>	x	<i>Orthotylus tenellus</i>
x	<i>Malacocoris chlorizans</i>	x	<i>Orthotylus virens</i>
x	<i>Mecomma ambulans</i>	x	<i>Orthotylus virescens</i>
x	<i>Megacoelum infusum</i>	x	<i>Orthotylus viridinervis</i>
x	<i>Megaloceroea recticornis</i>	x	<i>Pantilius tunicatus</i>
x	<i>Megalocoleus molliculus</i>	x	<i>Parapsallus vitellinus</i>
x	<i>Megalocoleus tanaceti</i>		<i>Phoenicocoris dissimilis</i>

x	<i>Phoenicocoris obscurellus</i>	x	<i>Psallus falleni</i>
x	<i>Phylus coryli</i>	x	<i>Psallus flavellus</i>
x	<i>Phylus melanocephalus</i>	x	<i>Psallus haematodes</i>
	<i>Phytocoris dimidiatus</i>	x	<i>Psallus lepidus</i>
	<i>Phytocoris intricatus</i>	x	<i>Psallus luridus</i>
x	<i>Phytocoris longipennis</i>		<i>Psallus mollis</i>
	<i>Phytocoris pini</i>	x	<i>Psallus perrisi</i>
x	<i>Phytocoris populi</i>	x	<i>Psallus quercus</i>
	<i>Phytocoris reuteri</i>		<i>Psallus salicis</i>
x	<i>Phytocoris tiliae</i>		<i>Psallus variabilis</i>
x	<i>Phytocoris ulmi</i>	x	<i>Psallus varians</i>
x	<i>Phytocoris varipes</i>		<i>Psallus wagneri</i>
x	<i>Pilophorus cinnamopterus</i>	x	<i>Pseudoloxops coccineus</i>
x	<i>Pilophorus clavatus</i>	x	<i>Rhabdomiris striatellus</i>
	<i>Pilophorus confusus</i>	x	<i>Salicarus roseri*</i>
x	<i>Pilophorus perplexus</i>	x	<i>Stenodema calcarata</i>
x	<i>Pinalitus atomarius</i>	x	<i>Stenodema holsata</i>
x	<i>Pinalitus cervinus</i>	x	<i>Stenodema laevigata</i>
x	<i>Pinalitus rubricatus</i>	x	<i>Stenodema trispinosa</i>
x	<i>Pithanus maerkelii</i>		<i>Stenodema virens</i>
x	<i>Placochilus seladonicus</i>	x	<i>Stenotus binotatus</i>
x	<i>Plagiognathus arbustorum</i>	x	<i>Sthenarus rotermundi</i>
x	<i>Plagiognathus chrysanthemi</i>		<i>Strongylocoris leucocephalus</i>
	<i>Plesiodema pinetella</i>	x	<i>Strongylocoris luridus</i>
	<i>Polymerus brevicornis</i>		<i>Strongylocoris steganoides*</i>
x	<i>Polymerus nigrita</i>		<i>Systellonotus triguttatus</i>
x	<i>Polymerus palustris</i>		<i>Teratocoris antennatus</i>
x	<i>Polymerus unifasciatus</i>		<i>Teratocoris paludum</i>
	<i>Polymerus vulneratus</i>		<i>Teratocoris saundersi</i>
	<i>Psallodema fieberi</i>		<i>Trigonotylus caelestialium</i>
x	<i>Psallus albicinctus</i>		<i>Trigonotylus psammaecolor</i>
x	<i>Psallus ambiguus</i>	x	<i>Trigonotylus ruficornis</i>
x	<i>Psallus betuleti</i>		<i>Tytthus pubescens</i>
x	<i>Psallus confusus</i>		<i>Tytthus pygmaeus</i>

skriver som forekommende i Danmark, nævnes en lang række arter som potentielle. Af disse er seks føjet til listen siden og flere af de øvrige vil uden tvivl komme til indenfor de kommende årtier (især hvis flere personer skulle få lyst til at kaste sig over dem!). Også uventede arter vil med stor sandsynlighed blive føjet til den danske liste. At ovennævnte art, *Deraeocoris flavilinea*, pludseligt udvidede sit udbredelsesområde voldsomt, var der ingen, som kunne have regnet ud, og lignende ekspansioner vil kunne ventes i fremtiden, ikke mindst set i lyset af den globale opvarmning.

Danske samlinger

Det er næppe tilfældigt, at vi i Danmark har godt styr på forekomsten af sommerfugle og biller. Disse dyr er nemlig rigtig flotte i samlinger, da de bevarer farverne. Tæger derimod bliver hurtigt brune og triste at se på og har kun i ringe grad været genstand for samlermani. Stort set alt indsamlet materiale af blomstertæger i Danmark, står på Zoologisk Museum i København eller Naturhistorisk Museum i Århus. Samlingerne i København rummer i størrelsesordenen 15-20.000 dyr og Århus rummer godt 8.000 dyr.

En særlig værdifuld samling på ca. 2.000 dyr er for nylig tilgået Århus. Det drejer sig om en samling, der blev opbygget i 1970'erne og -80'erne af Hans Thomsen Schmidt. Den rummer ca. 178 af de 200 danske arter, og dyrene er usædvanligt smukt sat op og udgør derved en særdeles værdifuld referencesamling.

I de senere år har den fagre digitale ver-

den skabt en ny form for mani, makrofotoografering. Nu bevarer alle dyrene farverne, og insektgrupper som samlerne fornægtede er pludselig blevet interessante; det gælder ikke mindst guldsmedene, der har oplevet et sandt boom af fans i løbet af få år.

Danske navne

Entomologisk Forening har i samarbejde med Danmarks Lærerhøjskole udgivet en række publikationer i serien "Projekt danske dyrenavne", heriblandt et hæfte, der foruden andre grupper, rummer de danske tæger. Det er ikke formålet at navngive alle arter, men nærmere at samle de allerede eksisterende med enkelte tilføjelser. Da kun knap en fjerdedel af de danske arter er blevet udstyret med et dansk navn, er det naturligvis af begrænset værdi. Desuden er enkelte af navnene temmelig intetsigende eller decideret misvisende. At navnet torнет græstæge benyttes om to forskellige arter er heller ikke heldigt.

Delvist tilgroet eng med pilekrat og andet krat – en af de mest artsrige blomstertægebiotoper. Foto: Lars Skipper.

Også brakmarker hører til blandt de mest artsrige biotoper. Foto: Lars Skipper.

Et andet natursyn?

Som botaniker gennem mange år har jeg rejst landet tyndt for at kigge de gode botaniske lokaliteter efter i krogene, og det var med den viden og erfaring jeg kastede mig ud i heteropterologien. Jeg startede med at sætte kurs mod de artsrigeste enge og overdrev, de bedste heder og de frodigste løvskove. Gang på gang oplevede jeg, at der var både flere og mere spændende arter på den anden side af hegnet, altså der hvor tilgroningen var godt i gang, at et kedeligt skovbryn ud mod en kornmark var bedre end en smuk skovlysning eller at p-pladsen ved indgangen til et fredet naturområde var mere interessant end selve naturområdet.

At en eng tilgroet med pilekrat og højstauder såsom lådden dueurt, alm.

mjødurt og stor nælde, skulle vise sig at være et af de bedste steder at kigge efter blomstertæger, havde jeg ikke lige ventet.

Ligeledes kunne jeg erfare, at "the king of beasts" blandt invasive planter, den infamøse gyvel, er vært for hele syv blomstertægearter foruden gyvelbredtæge, en nyopdaget masketæge samt et par potentielle arter, der måske blot venter på at blive opdaget.

Selv noget så kedeligt, set med botaniske briller, som bevoksninger af rød-gran og andre graner, rummer flere spændende arter.

Blomstertæger er med andre ord en gruppe, der, i højere grad end mange andre insektgrupper, er i stand til at klare sig i det moderne Danmark med eutrofiering og tilgroning.

Selv en ung granplantage kan være interessant i blomstertæge-regi. Foto: Lars Skipper.

...men der er naturligvis undtagelser

Som man kunne forvente, er det naturligvis langt fra alle arter, der priser udviklingen i det danske land og en række arter, der beskrives som relativt almindelige af Gaun, er blevet sjældnere og nogle af disse er det endnu ikke lykkedes mig at finde efter tre sæsoner. Blandt de hårdest ramte er sandsynligvis arter, der lever på heder og overdrev. Visse arter er dog svære at finde, da de f.eks. holder til ved rødderne af græsser eller siv og kun sjældent bevæger sig op i vegetationen. Det må også være på sin plads at nævne her, at brakmarker er blandt de allerbedste blomstertægelokaliteter, og med de seneste politiske meldinger tyder det på, at det bliver en sjældnere naturtype i de kommende år. Én ting er artsdiversiteten en anden er antallet af individer.

Det er almindeligt kendt, at individantallet af mange af de almindelige dagsommerfuglearter er gået drastisk tilbage de senere år. Hvorvidt det samme gør sig gældende blandt blomstertægerne, tør jeg ikke sige, men ca. hver andet af de fund jeg har registreret (et fund = én art på én lokalitet på én dato) udgøres af blot et eller to individer.

Hvordan kender man en blomstertæge?

Det mest karakteristiske træk ved tægerne er halvdækvingerne, hvis forreste del er uigennemsigtig og læderagtig, mens den bageste del er gennemsigtig og hindeagtig. Blomstertægerne karakteriseres ved en kombination af kendetegn, bl.a. mangel på små ekstraøjne på panden (de såkaldte biøjne), kombinationen 4 følehornsled/3 fodled og især på halvdækvingernes opdeling, der typisk har 2 meget tydelige celler i vingemembranen.

All that JIZZ

At kende et dyr, en plante eller en svamp i felten lader sig ikke altid gøre vha. en beskrivelse i en håndbog. Når der skal sættes navn på en fugl i silhuet i det fjerne eller når en tæge på 2 mm's længde skal bestemmes uden lup, må der noget andet til, og en god hjælp til det er JIZZ. Dette begreb er slang for en forkortelse for et militæruddtryk, GISS – "General Impression of Size and Shape" og hentyder til en helhedsfornemmelse af størrelse, form, adfærd m.v.

Begrebet kan sammenlignes med botanikernes brug af ordet "habitus". At be-

Flere blomstertæger udviser markant kønsdimorfi. Her *Leptopterna dolabrata* – hannen til venstre. Foto: Werner Meng.

herske JIZZ er en nødvendighed for at blive god på sit felt.

Køn, kønsforskelle og variationer

Hos den overvejende del af blomstertægerne ligner hanner og hunner hinanden til forveksling. Generelt er hunnerne dog lidt mere plumpt bygget, og det er altid let at se forskel på kønnene på undersiden af bagkropssegmenterne, der skjuler kønsorganerne. For visse arters vedkommende er der dog meget stor forskel på hanner og hunner. En helt speciel status har arten *Campyloneura virgula*, der i Danmark og størstedelen af Europa kun kendes som hunner. Arten formerer sig ved jomfrufødsel, også kaldet partenogenese.

Mange arter af tæger, ikke kun blomstertæger, optræder såvel i kortvingede som langvingede former imellem hinanden. Hos nogle arter er begge former almindelige, men hos de fleste er den ene form (oftest den langvingede) langt den almindeligste. For en del arter gælder det, at hannerne altovervejende er langvingede, mens hunnerne altovervejende er

kortvingede. Farverne kan variere meget hos en del af arterne, og mange former er beskrevet gennem tiderne.

Myremimicry

Akkurat som vi kender det blandt biller og edderkopper, benytter visse tægearter sig af myremimicry – efterligning af myrer. Det gælder såvel flere arter af blomstertæger som nymferne af hvepsetæge og en art nymfetæge.

Fordelen er, at eventuelle fjender ikke har lyst til at sætte tænderne i dem, da de godt ved, hvad myrer står for.

Apropos myrer

Hvis man under banken efter insekter på et træ pludselig mærker den skarpe lugt af myresyre, er det ofte for sent. Ty-

Myrmecoris gracilis – mesteren blandt blomstertæger, hvad angår mimicry. Foto: Lars Skipper.

1

2

3

4

5

6

1. *Pantilius tunicatus*
3. *Phytocoris tiliae*
5. *Orthocephalus coriaceus*

2. *Heterotoma planicornis*
4. *Polymerus unifasciatus*
6. *Notostira elongata*

Et lille udpluk af de danske blomstertæger.

7

8

9

10

11

12

7. *Grypocoris sexguttatus*

9. *Placochilus seladonicus*

11. *Orthotylus marginalis*

8. *Orthonotus rufifrons*

10. *Stenotus binotatus*

12. *Dicyphus epilobii*

Foto: Werner Meng. Layout & opsætning: Lars Skipper.

pisk vil der være et mylder af aggressive og bidelystne myrer i nettet – og på den uheldige insektfænger.

Myrer er utrolig effektive jægere. Hvis man ketsjer nogle myrer sammen med tæger og andet kryb, har de ofte allerede godt fat i et bytte, inden man får stukket hovedet i nettet for at se på udbyttet. Flere gange har jeg endda måttet kæmpe med myrerne om byttet; de har trukket i den ene ende, og jeg har forsøgt at suge tægen til mig i den anden ende!

Ikke kun myrer udviser en karakteristisk adfærd i nettet. Biller er typisk som store klodsede tanks, vender de på ryggen ligger de uhjælpeligt og sparker med benene. Cikader sidder lige så stille, men vupti er de væk med et spring. Edderkopper forholder sig generelt temmelig roligt, hvorimod blomstertæger ofte er meget livlige og årvågne og gerne letter, så man skal være på dupperne.

Føde

Størstedelen af blomstertæger er plan-tædere (phytofage). Nogle arter findes kun på en enkelt vært (monofage), mens andre er mere generelle i deres valg af værtsplante (polyfage). Blandt træerne er især eg, pil og fyr rig på arter, men mange træslægter er vært for en eller flere arter af blomstertæger. Det bør i denne sammenhæng nævnes, at vores nationaltræ og –klenodie, bøgen, i entomologisk øjemed er en temmelig uinteressant træart, og ingen blomstertæger har bøgen som vært.

Af buske er især gyvel rig på tægearter, som nævnt tidligere. For en oversigt over værtstræer- og buske, se tabel 3.

Tabel 3. De mest populære træer og buske. Kun blomstertægearter, der er værtsspecifikke eller har klare præferencer, indgår. Delvist opstillet efter Gaun, 1974.

Slægt	Antal arter
Eg	16
Pil	14
Fyr	9
Gran	6
Ask	6
Poppel	5
Gyvel	5
Hassel	4
Ei	4
Lind	3
Elm	3
Birk	3
Tjørn	2
Ædelgran	1
Æble	1
Tørst	1
Slåen	1
Lærk	1

Blandt urterne kan fremhæves skov-galtetand, snerre, regnfang og ikke mindst stor nælde. Nælders brændehår yder god beskyttelse mod større græssende dyr men hjælper ikke mod en lang række af smådyr, heriblandt tæger og dagsommerfugle.

Der er dog også en del blomstertæger, der er helt eller delvist rovlevende (zoofage). De lever fortrinsvis af bløde, for-

Miris striatus – en af de største og smukkeste arter i Danmark. Foto: Werner Meng.

svarsløse insekter såsom bladlus og larver, som de udsuger med deres snabel.

Årsrytme

Størstedelen af blomstertægerne overvintrer som æg, og af disse klækker de fleste først hen på sommeren. Enkelte af disse kan ses fra begyndelsen af juni, men først fra omkring 1. juli tager det for alvor fat. Allerede midt i august er de fleste arter ikke at finde mere. Æggene er lagt og ligger næsten et helt år, før de klækker. Enkelte arter kan dog ses til langt hen i oktober. Nogle af de arter, der overvintrer som voksent insekt (imago) kan ses på vingerne allerede i marts måned eller endnu tidligere.

Enkelte arter har to generationer, f.eks. visse arter af de såkaldte græstæger.

Nogle arter, der lever af samme føde-

kilde, undgår konkurrence ved at have forskellige flyvetider, således er f.eks. egen vært for en succession af arter sommeren igennem.

En ”duft” af tæger

De fleste tæger er forsynet med et par ”udstødningsrør” i form af stinkkirtler. De kraftigst lugtende arter finder vi blandt bredtægerne, der ofte kaldes for stinktæger. Lugten er så karakterisk, at den sågar har givet navn til en svamp med en lignende lugt – tægemælkehat. Ofte afsløres tilstedeværelsen af tæger i nettet af lugten, inden man får øje på dyrene. Også flere andre smådyr udsender en karakteristisk lugt, når de bliver fanget. Det gælder f.eks. en del arter af biller, gulldøjer samt tusindben.

Lyden af tæger

At mange arter af græshopper og fårekylinger kommunikerer med lyd, er vi alle klar over, men at også visse tægearter benytter sig af lydkommunikation vil nok komme som en overraskelse for mange. Står man langs bredden af en sø, kan man være heldig at høre de tikkende lyde fra bugsvømmere. Men også blandt landtægerne er der eksempler, om end lydene er yderst svage.

Udstyr

Indsamling. En ornitolog bærer kik-kert og mobiltelefon, klar til at modtage SMS'er om spændende nyt fra det ganske land, en mykolog går med kniv og kurv, en bryolog har små kuverter til indsamling samt en vandforstøver til at fugte mosserne for at lette bestemmelsen. En arachnolog benytter net, suge-

slange og en forstøver med kartoffelmel til at synliggøre små spindelvæv. Som andre "...loger" bruger en heteroptero-log (tæge=heteroptera) diverse udstyr til at lette registrering og fangst.

Nettet er det vigtigste redskab og er i mit tilfælde et sommerfuglenet monteret med en robust slagnetpose. Nettet kan slås sammen og ligge i en lille rygsæk. Nogle arter ketsjes i græs- og urtevegetationen, mens andre arter bankes ned fra træer og buske vha. en kraftig pind.

Dyrene i nettet bliver opsamlet vha. en "sut", en plastikslange, der benyttes som sugerør, forsynet med et filter, så man ikke inhalerer insekterne! De indfangne dyr blæses ned i en filmdåse med toilet-papir vædet med eddikeæter.

Filmdåser kan (stadig!) fås hos mange fotohandlere. På en forespørgsel hos en fotohandler i Århus var svaret først "nej,

Udstyr til indsamling og registrering: sugeslange, pind, slagnet, eddikeæter, filmdåser, lup og diktafon. Foto: Lars Skipper.

desværre”, men så kom indehaveren og spurgte, hvor mange jeg skulle bruge. ”Mange”, svarede jeg, og kort efter dukkede han op med en stor sort affaldssæk fyldt til randen. Så måtte jeg også slippe en 50'er til kaffekassen! En diktafon benyttes til at indtale informationer om arter, lokaliteter, antal, værtsplanter etc.

Bestemmelse. Efter hjemkomsten anbringes dyrene i fryseren, så de beholder farverne, hvilket letter bestemmelsen. Det medvirker også til, at dyrene er meget lettere at præparere uden at følehorn og ben knækker af; blomstertæger er nogle meget sarte dyr. Også behåringen, der ofte rummer vigtige kendetegn, falder let af.

Bestemmelsen sker vha. en stereolup med 10-30 ganges forstørrelse. Det er nok til de fleste kendetegn, men et mikroskop er dog nødvendigt, hvis man vil kunne se visse kendetegn, f.eks. de små vedhæng på fødderne, kaldet ”aralier” og ”pseudoaralier”, der er den primære karakter ved inddeling af familien i underfamilier.

En pincet skal bruges med varsomhed, pga. dyrenes sårbarhed. I de fleste tilfælde er det bedre at flytte dyrene med en lille pensel, der trykkes svagt mod dyret. Pga. tornene på ben og fødder, hænger de let i penslen. En præparer-nål benyttes til at vende og dreje dyret i den ønskede position, men igen kræves forsigtighed, så dyret ikke falder fra hinanden.

Præparation. De to mest benyttede metoder til opsætning af dyrene er optim-

ning på karton eller med en nål gennem kroppen. Førstnævnte beskytter dyrene bedst, men gør det svært at se kendetegn på bugside. Dyr på nåle kan ses fra alle vinkler, men til gengæld kan vigtige kendetegn blive ødelagt, når nålen bores igennem kroppen. Desuden knækker ben og følehorn let af

”Tour de tæge”

I foråret 2007 købte jeg en gammel campingvogn sammen med min bedre halvdel. Mit primære formål var at køre Danmark rundt i juli måned med indsamling og registrering af blomstertæger for øje, med økonomisk støtte fra Schiøtz-Christensens Mindefond. Planen var at indsamle så mange arter som muligt fra hver af de faunistiske distrikter, som entomologer opererer med. Af de i alt 11 blev alle på nær Bornholm besøgt.

Tabel 4. Indsamlinger anno 2007. Antal arter fordelt på de faunistiske distrikter. Materialet er dog ikke færdigbehandlet og kan endnu gemme på overraskelser.

Bornholm (B)	0
Fyn (F)	82
Lolland-Falster-Møn (LFM)	84
Nordvestjylland (NWJ)	71
Nordvestsjælland (NWZ)	78
Nordøstjylland (NEJ)	75
Nordøstsjælland (NEZ)	84
Sydsjælland (SZ)	70
Sønderjylland (SJ)	79
Vestjylland (WJ)	94
Østjylland (EJ)	83
Gennemsnit	80

Det mobile kontor 2007. Sønderby Klint, Syd fyn. Foto: Lars Skipper.

Et mobilt kontor

Campingvognen blev indrettet som et rullende kontor/laboratorium med 220 V vha. et par batterier, der blev ladet op via bilen, og en inverter. Det gav rigelig med strøm til bærbar computer, stereo-lup, godt arbejdslys m.v. Det betød, at alle de lyse timer kunne bruges til indsamling. Bestemmelse og databaseindtastning kunne henligges til de mørke timer.

(Endnu) en regnvejrsdag tilbringes med kontorarbejde i campingvognen. Foto: Lars Skipper.

Springer eg før ask

En stor del af forsommeren var vejret fantastisk og mange tægearter kom frem 2-3 uger tidligere end normalt. Egen sprang imidlertid ud flere uger før aske-træerne, og jeg skal love for, at det gamle ordsprog fik sin berettigelse i sommeren 2007.

Kort før vi tog af sted startede, hvad der skulle vise sig at blive den vådeste sommer i mands minde. Vejret blev forside-stof i de fleste medier. På Tåsinge i det sydfynske ørige regnede det så meget, at 84 køer besluttede sig for at søge nye græsgange og svømmede til Langeland. Gråvej, kulde og blæst – lad gå, det er stadig muligt at fange en stor del af blomstertægearterne, men regn eller regnvåd vegetation umuliggør fangst.

Tourens resultat

Trods noget nær det værste tænkelige vejr, lykkedes det i løbet af turen og nogle småture før og efter at indsamle i gennemsnit ca. 80 arter for hvert af de 10 distrikter (se tabel 4) – eller godt 40 % af de teoretisk mulige fund i Danmark (200 arter i 11 distrikter = 2200).

Herunder nævnes nogle af de mere bemærkelsesværdige fund, vurderet ud fra Gaun, 1974, samlingerne i Århus (NHMA), som jeg har gennemgået i løbet af denne og sidste vinter samt oplysninger fra www.fugleognatur.dk (F&N), der rummer flere interessante fund. Samlingerne i København er endnu ikke gennemgået, men der er kun foretaget relativt få indsamlinger siden Gaun, 1974.

- *Adelphocoris quadripunctatus* Ifølge Gaun kun kendt fra 2 fund, hhv. på Lolland (syd for Sakskøbing), og ved Rejsby på Jyllands vestkyst. Arten blev i denne undersøgelse fundet på to lokaliteter. Desuden meldt ind et par gange på F&N.
- *Apolygus rhamnicola* Indsamlet første gang i 1982. NHMA huser blot to fund af denne art, der i nærværende projekt blev fundet på tre lokaliteter spredt i landet. Tilsyneladende en art, der er ekspanderet de sidste par årtier
- *Deraeocoris flavilinea* Arten blev, som tidligere nævnt, fundet som ny for Danmark i 2006 og er sandsynligvis under hastig indmarch. I forbindelse med dette projekt blev den fundet på 5 lokaliteter fordelt på 4 distrikter. Arten er desuden meldt ind et par gange på F&N i 2007 (med fotodokumentation).
- *Deraeocoris lutescens* Gaun nævner blot et enkelt fund af denne art fra Danmark. Herudover findes et par individer fra de sidste par år på NHMA. Arten er registreret på 4 lokaliteter fordelt på 2 distrikter i denne undersøgelse. I 2006 fandt undertegnede arten på 4 lokaliteter i den sydlige halvdel af Jylland. Desuden meldt ind nogle gange på F&N (fotodokumenterede). Tilsyneladende en art i stærk fremgang.
- *Megacoelum infusum* Gaun nævner blot et enkelt fund i Danmark fra Ulvshale på Møn i 1800-tallet. Herudover findes et enkelt dyr på NHMA, ligeledes indsamlet på Ulvshale i 2005. I denne undersøgelse blev en nymfe af arten fundet i Ål Klitplantage NV for Esbjerg. Undertegnede fandt desuden en god bestand af arten ved Høruphav på Als i 2006.
- *Megaloceroea recticornis* Ifølge Gaun kun kendt fra Anholt By. Også indsamlet af Søren Tolsgaard på Anholt (eneste belæg af arten på NHMA). På grundlag af indsamlingerne i 2007, kan det konstateres, at arten i dag er udbredt i dele af Sønderjylland og især på Sjælland, hvor den flere steder er en af de mest almindelige blomstertæger!
- *Mermitelocerus schmidtii* Arten er ifølge Gaun kun taget 2 gange i Danmark, hhv. i 1800-tallet i Boserup Krat ved Roskilde og i Folehaven ved Rungsted. Herudover findes et enkelt eksemplar på NHMA, taget i Jægerspris i 1994. Under projektet blev der fundet 2 individer på førstnævnte lokalitet, hvor den altså stadig (eller igen) forekommer. Den er desuden meldt ind et par gange på F&N i 2007 (med fotodokumentation).
- *Orthotylus adenocarpus* Fundet som ny for Danmark i 1976. Er nu tilsyneladende udbredt og almindelig over hele landet.
- *Pinalitus atomarius* Arten er rødlistet i Tyskland og fundet som ny art for Sverige for nylig. Gaun nævner 3 fund i Danmark. To dyr indgår i samlingerne på NHMA, et fra Hammel Skov i 1912 og et nyere fund fra Thy i 2003. Fundet

i løbet af dette projekt på 5 lokaliteter med 1 fund i hvert af 5 distrikter. Arten er ilsyneladende udbredt over hele landet, men spredt forekommende.

- *Salicarus roseri* Fundet som ny art for Danmark i 1978. I nærværende projekt fundet på 8 lokaliteter fordelt på 5 distrikter. Arten forekommer altså udbredt i dag og er ikke sjælden i den sydlige halvdel af landet.

Til slut en opfordring

På nær hvad angår bredtæger, blomstertæger og enkelte andre grupper, er der stort set intet udgivet om landtæger på dansk siden Danmarks Fauna bind 12 udkom i 1912. Der er med andre ord nok at tage fat på og mulighed for at bidrage med mange spændende oplysninger,

Den karakteristiske nymfe af *Rhabdomiris striatellus*. Foto Werner Meng.

hvis man skulle have lyst til at kaste sig ud i heteroptologien.

Referencer

Andersen, N.M & S. Gaun. 1974. Fortegnelse over Danmarks tæger (Hemiptera-Heteroptera). Entomologiske Meddelelser 42: 113-134.

Gaun, S. 1974. Danmarks Fauna 81. Blomstertæger.

Jensen-Haarup, A.C. 1912. Danmarks Fauna 12. Tæger.

Sauer, F. 1996. Wanzen und Zikaden. Sauer's Naturführer.

Schmidt, H.T. 1978. Nye danske tæger (Hemiptera, Heteroptera). Entomologiske Meddelelser 46: 63-64.

Tolsgaard, S. 2001. Status over danske bredtæger, randtæger og ildtæger (Heteroptera: Pentatomoidea, Coreoidea & Pyrrhocoroidea). Entomologiske Meddelelser 69: 3-46.

Wachmann, A. et al. 2004. Wanzen Band 2. Die Tierwelt Deutschlands 75. Teil. Goecke & Evers.

www.fugleognatur.dk

www.koleopterologie.de/heteroptera (Tysk hjemmeside med et hav af gode nærbilleder af tæger)

Tak til Schiøtz-Christensens Mindefond for økonomisk støtte til projektet og tak til Werner Meng, Ruth Ahlburg, Finn Krone og Jesper Vingtoft for tilladelse til at benytte deres billeder.